

บทความพิเศษ

สมาคมโลหิตวิทยาแห่งประเทศไทยสมัยต้น

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ แพทย์หญิง คุณสุภา ฌ นคร

นายกสมาคมโลหิตวิทยาแห่งประเทศไทย

พุทธศักราช 2520-2524

พันเอกนายแพทย์วิชัย ประยูรวิวัฒน์ หัวหน้าสาขาวิชาโลหิตวิทยา วิทยาลัยแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ได้ติดต่อมาขอให้เขียนเรื่องเกี่ยวกับสมาคมโลหิตวิทยาในสมัยต้นนับแต่เริ่มก่อตั้ง ทั้งนี้เพื่อเป็นประวัติไว้หากสมาชิกรุ่นหลังใครจะทราบ

ที่จริงเรื่องนี้ดิฉันได้เคยกล่าวถึงไว้บ้างแล้ว ในการบรรยายพิเศษเกี่ยวกับประวัติของวิชาโลหิตวิทยาในประเทศไทย ในหัวข้อเรื่อง “ความเป็นมาโดยสังเขปเกี่ยวกับวิชาโลหิตวิทยาในสมัยต้น” ในโอกาสที่มีการประชุมใหญ่ประจำปีของสมาคม เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2529 โดยบรรยายเรื่องนี้ยังได้สรุปย่อลงพิมพ์ไว้ในวารสารอายุรศาสตร์ (อายุรศาสตร์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2529) ซึ่งอาจารย์ถนอมศรีท่านได้ให้ชื่อไว้ว่าเป็นฉบับโลหิตวิทยา เพราะบรรจุเรื่องการประชุมวิชาการในการประชุมใหญ่ประจำปีของสมาคมฯ ในครั้งนั้นไว้ทั้งหมด ในการบรรยายครั้งนั้น ได้กล่าวถึงการเรียนวิชาแพทย์ในอดีต ซึ่งตอนนั้นศิริราชเป็นโรงเรียนแพทย์เพียงแห่งเดียวเริ่มมีแพทย์ปริญญารุ่นแรกเมื่อ พ.ศ. 2472 ในสมัยนั้นการแบ่งแผนกวิชาทางคลินิกมีเพียงสาม คือ อายุรศาสตร์ ศัลยศาสตร์ และสูตินรีเวชวิทยา กุมารเวชศาสตร์ มาแยกแผนกออกไปจากอายุรศาสตร์เป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 2486

ในสมัยต้นๆ นั้น ผู้ป่วยด้วยโรคทางโลหิตวิทยานับว่า

มีน้อย และรวมอยู่ในอายุรศาสตร์ทั่วไปจนเมื่ออาจารย์ **นายแพทย์ใช้ ยูนิพันธ์*** ท่านกลับจากศึกษาจากต่างประเทศ มาเป็นอาจารย์ในแผนกอายุรศาสตร์เมื่อ พ.ศ. 2477 ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถดีเยี่ยม และเชี่ยวชาญมากในเรื่องของอายุรศาสตร์ทั่วไป โรคเขตร้อน และโลหิตวิทยาโดยเฉพาะ นับว่าวิชาโลหิตวิทยาได้เริ่มต้นจริงจังตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ทั้งในการเรียนการสอน การตรวจทางห้องปฏิบัติการ การอ่านเซลล์จากสเมียร์เลือด และการดูแลผู้ป่วย การสอนและวิธีการปฏิบัติงานของท่าน ปลุกเร้าให้เกิดความชื่นชม และสนใจในวิชาโลหิตวิทยา แก่บรรดาแพทย์และนักศึกษาในช่วงเวลานั้นเป็นอย่างมาก แต่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่ 10 ปีหลังจากนั้น ท่านได้ลาออกไปเมื่อ พ.ศ. 2487 ด้วยปัญหาทางสุขภาพ ดิฉันจึงต้องรับหน้าที่นี้ต่อมา

เป็นที่น่ายินดีว่าในเวลาไม่กี่ปีต่อมา มีผู้สนใจในวิชาโลหิตวิทยาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อาทิ **นายแพทย์บุญธรรม สุนทรเกียรติ นายแพทย์มงคล เครือตราช นายแพทย์ ประเวศ วะสี แพทย์หญิงภุมรา ตาละลักษมณ์ นายแพทย์ ปรีชา เจริญลาภ แพทย์หญิงอนงค์ เพียรกิจกรรม นายแพทย์สง่า ภูตระกูล แพทย์หญิง คุณหญิง สุตสาคร ตูจินดา แพทย์หญิงภัทรพร อิศรางกูร ณ อยุธยา นายแพทย์วินัย สุวดีถิ** เป็นต้น ประกอบกับที่มี การก่อตั้งคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*ลิบปีที่จารึกไว้ในอายุรศาสตร์ “หนังสือที่ระลึกเนื่องในโอกาส ครุสมโภชอาจารย์นายแพทย์ใช้ ยูนิพันธ์ มีนาคม 2529 - จินตนา ศิรินาวัน, ทองน่าน วิชาตวณิช WZ40 1728 R611 คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ซึ่งเปิดทำการสอนเมื่อ พ.ศ. 2490 มีอาจารย์ทางโลหิตวิทยา คือ **นายแพทย์ประยูรดี ลักษณะพุกก์ แพทย์หญิงนงนุช พัฒนพงศ์พานิจ แพทย์หญิงซุสึ มิตรกุล แพทย์หญิงบังอร จิตตินันท์** เป็นต้น ได้มีการพบปะสังสรรค์กันอยู่เสมอมา ต่อมา มีการนัดหมายจัดการประชุมขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ อภิปรายปัญหาผู้ป่วยที่น่าสนใจ และเสนอความรู้ใหม่ๆ ที่ได้จากการสารต่างประเทศ การประชุมแบบนี้เป็นการนัดหมายกันเป็นครั้งคราว และส่วนใหญ่จัดที่ศิริราชเริ่มเมื่อต้นปี พ.ศ. 2507

ในโอกาสที่ต่อมาได้รับพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานดึกอานันทราช มูลนิธิ **“อานันท์มิตล”** ให้เป็นที่ทำการของสาขาวิชาโลหิตวิทยา ภาควิชาอายุรศาสตร์ ศิริราช เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2508 ทำให้สะดวกขึ้นมากในเรื่องสถานที่และอุปกรณ์ การจัดการประชุมแบบดังกล่าวจึงมีบ่อยขึ้น และค่อนข้างสม่ำเสมอ มีผู้สนใจเข้าร่วมประชุมมากขึ้น เราเรียกกันเองว่า **“ชมรมโลหิตวิทยา”** โดยมีคณะกรรมการบริหารและไม่เป็นทางการ แม้จะมีการลงทะเบียนเป็นสมาชิกชมรมฯ การติดต่อสื่อสาร นัดประชุม และการประสานงาน ยังเป็นแบบมิตรสุมิตร ศูนย์รวมยังอยู่ที่ดึกอานันทราช การประชุมของชมรมมีประมาณ 3-4 ครั้งต่อปี

นอกจากเรื่องการประชุมวิชาการของชมรมฯ แล้ว ในช่วงต้นๆ นั้นยังมีการนัดหมายหมุนเวียนกันอ่านวารสารเรื่องที่ที่น่าสนใจทางโลหิตวิทยา (journal club) มีผู้อ่านจากสถาบันต่างๆ ผลัดเวียนกันอ่านเกือบทุกบ่ายวันเสาร์ที่ดึกอานันทราช มีผู้ฟังและร่วมอภิปรายจากสถาบันต่างๆ พอสมควร ชุมชมวารสารแบบนี้ดำเนินอยู่ประมาณปีเศษก็เลิกไป เนื่องจากต่างก็มีภาระการงานเพิ่มขึ้น

โลหิตวิทยาเจริญเติบโตพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ในหลายสถาบัน การเรียนการสอนก้าวหน้ามากขึ้น มีโลหิตแพทย์เพิ่มขึ้น และทยอยกันไปศึกษาต่อในสถาบันต่างๆ ในต่างประเทศ รวมทั้งวิชาการที่ย่อยเฉพาะลงไปอีก เช่น ด้านการแข็งตัวของเลือด ด้านอิมมูโนวิทยา ฯลฯ หลายแห่งที่

ชมรมฯ เข้มข้นทำการวิจัย มีทุนสนับสนุนการวิจัยทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการเสนอผลงานการวิจัยของแพทย์และนักวิทยาศาสตร์ทั้งที่ประชุมในประเทศและต่างประเทศ

ผู้ที่สนใจทางโลหิตวิทยาและมาร่วมกันประชุมของชมรมฯ ก็มีมากขึ้น จากสถาบันและหน่วยงานต่างๆ ทั้งแพทย์ นักวิทยาศาสตร์ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้นว่าจากโรงเรียนแพทย์ที่มีอยู่เดิมและที่ตั้งขึ้นใหม่ ภาควิชาพยาธิวิทยา คณะเทคนิคการแพทย์ ธนาคารเลือด ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภาวิชาชีพไทย โรงพยาบาลเด็ก โรงพยาบาลราชวิถี โรงพยาบาลกรุงเทพมหานคร โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

การประชุมวิชาการของชมรมฯ ดำเนินมาด้วยดี มีการประชุมประมาณปีละ 4 ครั้ง แม้จะไม่มีกรรมการบริหารงานของชมรมฯ ก็ดำเนินได้โดยราบรื่น ทั้งนี้เนื่องด้วยมีสมาชิกอาวุโสของชมรมฯ ให้ความร่วมมือในการปรึกษาหารือและประสานงาน ได้พบปะสังสรรค์กันอยู่เสมอมา

เมื่อความก้าวหน้าทางวิชาการกว้างขวางขึ้น และสมาคมของชมรมฯ ก็เพิ่มมากขึ้น จึงได้ร่วมหารือกันโดยเห็นว่าเป็นเวลาสมควรที่จะก่อตั้งเป็นสมาคมโลหิตวิทยาขึ้น เนื่องจากมีผู้สนใจและสมาชิกเพิ่มขึ้นกิจการขยายมากขึ้น งานเลขานุการและงานเอกสารก็มากขึ้น ค่าใช้จ่ายต่างๆ เป็นต้นว่าค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงน้ำชาในโอกาสที่มีการประชุมวิชาการ สถาบันที่เป็นเจ้าของสถานที่ประชุมก็ต้องรับผิดชอบไป เพราะทางชมรมฯ ไม่เคยมีการเก็บเงิน และที่สำคัญคือ **ให้มีสมาคมเป็นหลักฐานแยียงสมาคมของวิชาอื่นที่มีบ้างแล้วในขณะนั้น และเพื่อให้เป็นที่รับรู้และรับนับถือจากสถาบันและสมาคมอื่นๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ**

จากความดำริร่วมกันนี้ จึงเห็นว่าสมควรถามความเห็นจากมวลสมาชิกของชมรมฯ ดิฉันจึงได้มีหนังสือเวียน ลงวันที่ 24 มีนาคม 2515 ชักชวนและขอความเห็นจากสมาชิกของชมรมฯ ในการที่จะจัดตั้งเป็นสมาคมขึ้น ปรากฏว่าส่วนใหญ่เห็นชอบตอบรับ จึงได้ร่วมมือร่วม

ใจช่วยกันดำเนินการในเรื่องนี้ โดยมี**อาจารย์ภัทรพรและอาจารย์สุดสาคร**เป็นกำลังสำคัญ ช่วยกันร่างระเบียบการและข้อบังคับของสมาคมขึ้น เพื่อให้เหมาะสมถูกต้องตามกฎหมายและกฎระเบียบของการจัดตั้งสมาคม รวมทั้งให้ถูกใจสมาชิกด้วย

การร่างระเบียบข้อบังคับของสมาคมฯ ใช้เวลาค่อนข้างมาก นอกจากจะหารือ เขียน และแก้ไขกันเองแล้ว **อาจารย์ภัทรพร**ยังได้กรุณาไปปรึกษาหารือและขอคำแนะนำจากผู้สันทัดกรณีในเรื่องนี้อีกด้วย เมื่อร่างเสร็จก่อนที่จะขออนุญาตจากทางการ ยังได้ส่งร่างระเบียบและข้อบังคับของสมาคมแจกจ่ายให้สมาชิกของชมรมฯ พิจารณาแก้ไข และตอบกลับมา เมื่อได้รับความเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกแล้ว ก็กลับมาทบทวนแก้ไขกันอีกอยู่หลายครั้ง และบางครั้งก็ใช้เวลาช่วงหลังจากการประชุมวิชาการ จัดเป็นการประชุมธุรการเพื่ออภิปรายและหาข้อสรุป เช่น ในการประชุมวิชาการของชมรมฯ ครั้งที่ 3/2516 เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2516 ในตอนท้ายหลังเรื่องวิชาการแล้ว ก็ได้จัดเวลาเพื่อให้สมาชิกได้ร่วมพิจารณาปรับปรุงแก้ไขร่างระเบียบข้อบังคับของสมาคมที่ได้ส่งไปล่วงหน้าและได้รับการแก้ไขไปบ้างแล้ว ส่วนเรื่องตราของสมาคมฯ ได้ขอรับรอง**อาจารย์ภูเก็ฏ วาจานนท์** กรุณาเขียนให้

การประชุมวิชาการของชมรมโลหิตวิทยายังดำเนินต่อมาเรื่อยๆ ระหว่างที่รอการก่อตั้งสมาคมเป็นทางการ เป็นต้นว่าการประชุมของชมรมฯ เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2520 ที่ตึกกายูรศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ที่โรงพยาบาลรามาริบัติ เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2520 ส่วนเรื่องการขอลงทะเบียนก่อตั้งสมาคมโลหิตวิทยาเป็นทางการนั้น **อาจารย์ภัทรพร**เป็นผู้เพียรไปติดต่อและได้ทราบมาว่าจะได้รับอนุญาตแน่ (เห็นอนุญาตลงวันที่ 16 มิถุนายน 2521)

เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2520 ได้เชิญประชุมสมาชิกชมรมเพื่อเลือกตั้งกรรมการบริหารของสมาคมโลหิตวิทยาชุดแรกขึ้น ตามระเบียบกรรมการชุดนี้จะมีวาระอยู่ 2 ปี

คือตั้งแต่เมษายน 2520 ถึง เมษายน 2522 แล้วจะต้องเลือกตั้งกรรมการชุดใหม่เข้าบริหารงานต่อไป ในวันประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสมาคม

คณะกรรมการชุดแรกของสมาคมโลหิตวิทยาแห่งประเทศไทย มีรายนามดังนี้ **นายกสมาคม แพทย์หญิงคุณสุภา ณ นคร อุปนายก แพทย์หญิงสุดสาคร ตูจินดา เลขาธิการ แพทย์หญิงภัทรพร อิศรางกูร ณ อยุธยา เภรัญญิก แพทย์หญิงทัศนีย์ณี จันทนยังยง ปฏิกม นายแพทย์วินัย สุวดีถิ กรรมการกลาง แพทย์หญิงชูลี มิตรกุล แพทย์หญิงณอมศรี ศรีชัยกุล แพทย์หญิงภุมรา ตาละลักษณ นายแพทย์ปัญจะ กุลพงศ์ นายแพทย์สมมาตร สมรมภูมิพิชิต แพทย์หญิงจันทรา วิชิตพันธ์ อาจารย์ปรานิต ประวัติเมือง**

เมื่อได้ก่อตั้งสมาคม และมีกรรมการบริหารของสมาคมฯ เรียบร้อยแล้ว กิจการของสมาคมก็ได้ดำเนินด้วยดีตลอดมา มีการจัดประชุมวิชาการปีละ 4 ครั้ง การประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสมาคม ครั้งที่ 1 ได้จัดขึ้นที่ตึกกุมารเวชศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2521

การประชุมสามัญประจำปีครั้งที่ 2 มีที่ตึกพยาธิวิทยา โรงพยาบาลศิริราช เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2522 ในครั้งนั้น ได้มีการแถลงผลงานในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา โดย**แพทย์หญิงภัทรพร อิศรางกูร ณ อยุธยา - เลขาธิการ** และได้มีการดำเนินการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารของสมาคมฯชุดที่สอง เนื่องจากครบวาระ 2 ปีของกรรมการบริหารชุดก่อน

กิจการของสมาคมฯ ได้มีการพัฒนาอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ได้มีการเผยแพร่ผลงานที่มีคุณค่าออกมาออกมาอย่างมากมาย และใน พ.ศ. 2522 ได้มีการออก**“จุลสารของสมาคมฯ”** เพื่อสื่อสารข่าวกิจกรรมของสมาคมฯ และเนื้อหาทางวิชาการ และใน พ.ศ. 2534 โดยความร่วมมือของเวชศาสตร์บริการโลหิตได้ออก**“วารสารโลหิตวิทยาและเวชศาสตร์บริการโลหิต”** ขึ้นทดแทนจุลสารเดิมด้วยความเข้มแข็งและความสามารถอย่างยิ่งของผู้

บริหารสมาคม กอปรกับนักโลหิตวิทยาของเราที่สูงด้วย
คุณภาพ สมาคมโลหิตวิทยาได้ก้าวไกลและเพิ่มความเป็น
ปึกแผ่นแน่นหนาขึ้นอีกในคณะกรรมการบริหารยังได้เพิ่ม
ฝ่ายต่างๆ เพราะแต่งตั้งประธาน เป็นต้นว่า ประธานฝ่าย
วิชาการ ประธานฝ่ายวารสาร ประธานฝ่ายเผยแพร่ความ
รู้แก่ประชาชน และประธานฝ่าย coagulation

เมื่อเดือนเมษายน 2538 นี้ยังได้มีการออกจดหมาย
ข่าวของสมาคมฯ เผยแพร่แก่สมาชิก ซึ่งในเล่มปีที่ 1 ฉบับ
ที่ 2 ได้ข่าวที่น่ายินดีจากนายกสมาคมฯ ว่าประเทศไทย

ได้รับการคัดเลือกให้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม Inter-
national Society of Hematology Asian Pacific
Division ครั้งที่ 9 พ.ศ. 2542 นับว่าเป็นเกียรติและความ
ภาคภูมิใจของสมาคมฯ และของประเทศไทย - ขอแสดงความ
ยินดีมา ณ ที่นี้ด้วย

หมายเหตุ ในการเอ่ยชื่อบุคคลหลายท่านในบทความ
นี้ ผู้เขียนขออภัยที่มีได้ใส่อภิไธยของท่าน ทั้งนี้เพื่อความ
กระชับรัดเพราะเอ่ยถึงบ่อยๆ และด้วยความรู้สึกเป็น
กันเองเสมอมา อีกทั้งเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายอยู่แล้ว